

Bryssel den 28 november 2025
(OR. en)

15959/25

Interinstitutionella ärenden:
2025/0543 (COD)
2025/0544 (CNS)

IND 546
RECH 521
COMPET 1236
MI 959
EDUC 475
TELECOM 431
ENER 625
ENV 1281
CLIMA 557
AGRI 644
TRANS 589
SAN 775
BIOTECH 40
CADREFIN 335
CODEC 1921

NOT

---

från: Rådets generalsekretariat
till: Ständiga representanternas kommitté (Coreper)/rådet

Komm. dok. nr: 11765/1/25 REV 1; 11749/25

Ärende: *Förberedelser inför rådets möte (konkurrenskraft: inre marknaden, industri, forskning och rymdfrågor) den 8–9 december 2025*
Horisont Europa-paketet: ramprogrammet för forskning och innovation 2028–2034
a) Ramprogrammet och dess regler för deltagande och spridning
b) Det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa
– Lägesrapport

I lägesrapporten i bilagan till denna not presenteras ordförandeskapets syn på läget och på de framsteg som gjorts i behandlingen av de ovannämnda förslagen under andra halvåret 2025. Rapporten har utarbetats under överinseende av ordförandeskapet och föregriper inte särskilda synpunkter eller tillkommande bidrag från enskilda delegationer.

Coreper uppmanas därför att ta del av denna lägesrapport och överlämna rapporten till rådet (konkurrenskraft) inför mötet den 9 december 2025.

**Horisont Europa-paketet: ramprogrammet för forskning och innovation
2028–2034****a) Ramprogrammet och dess regler för deltagande och spridning****b) Det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa****– Lägesrapport****I. INLEDNING**

1. Europeiska unionen (EU) står vid ett vägskafl. Den inre marknaden är fortfarande ofullständig och tyngs ned av ett komplext regelverk och nationella silor, vilket undergräver den europeiska konkurrenskraften och sammanhållningen. Som framhållits i Draghi-, Letta- och Heitor-rapporterna förlorar EU dessutom mark till sina globala konkurrenter inom forskning, innovation och därmed sammanhängande investeringar, och detta skapar tvivel om EU:s tekniska ledarskap och strategiska oberoende.
2. EU står vid en vändpunkt, och framtida forsknings- och innovationsinsatser har aldrig varit viktigare. I en värld med allt större osäkerhet, globala utmaningar och kriser, snabbt framväxande teknik och ett geopolitiskt landskap som kännetecknas av snabba förändringar spelar planerad och upprätthållen forskning och innovation en nyckelroll när det gäller att förstå utmaningarna och att utveckla de lösningar och behärska den teknik som kommer att forma framtiden. Det är därför nödvändigt att bemöta dessa utmaningar genom smarta och gemensamma strategier och investeringar, frigöra innovation och stärka grunderna för ett resilient EU i syfte att säkerställa vår säkerhet, vårt välstånd och vår konkurrenskraft i framtiden.

3. EU behöver starkare samarbete. Eftersom samarbete är Europas största styrka har EU och dess medlemsstater förutsättningar att blåsa nytt liv i Europas vetenskapliga och tekniska ledarskap och leverera den innovation som behövs för att hantera utmaningarna på vägen framåt. Nästa ramprogram för forskning och innovation inom Horisont Europa måste visa vägen i arbetet för att uppnå detta mål i nära synergi med andra program inom nästa fleråriga budgetram (FBR). Nästa fleråriga budgetram måste säkerställa att de resultat av spetskompetens inom forskning och innovation som uppnåtts i Europa sprids i EU och tillhandahåller praktiska lösningar för dess medborgare och öppnar upp marknader för dess näringsliv.

II. BAKGRUND

4. Den 16 juli 2025 offentliggjorde kommissionen två sammanhängande förslag: det ena om inrättande av Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation (*ramprogrammet*)¹ och det andra om ett särskilt program för genomförande av Horisont Europa (*det särskilda programmet*)².
5. Europaparlamentets utskott för industrifrågor, forskning och energi (ITRE) ansvarar för dessa förslag. Christian Ehler (PPE, DE) har utsetts till föredragande för ramprogrammet, och René Repasi (S&D, DE) har utsetts till föredragande för det särskilda programmet.
6. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, revisionsrätten och Regionkommittén har ombetts att avge yttranden om ramprogrammet.

III. LÄGESRAPPORT

7. En första informell diskussion om kommissionens förslag om Horisont Europa ägde rum vid det informella mötet mellan ministrarna med ansvar för forskning och innovation i Köpenhamn den 17 juli 2025.

---

¹ Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation, för perioden 2028–2034, om fastställande av dess regler för deltagande och spridning och om upphävande av förordning (EU) 2021/695 (11765/25).

² Förslag till RÅDETS BESLUT om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation för perioden 2028–2034, om fastställande av reglerna för deltagande och spridning inom ramen för det programmet och om upphävande av beslut (EU) 2021/764 (ST 11749/25).

8. Arbetsgruppen för forskning fick föredragningar av kommissionen om ramprogrammet och det särskilda programmet den 24 juli och den 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22 och 25 september 2025, där delegationerna hade möjlighet att begära förtydliganden. Efter det att kommissionen hade lämnat förtydligandena fortsatte arbetsgruppen för forskning med behandlingen av förslaget.
9. En ingående behandling av förslagen ägde rum den 6, 9, 13, 16 och 27 oktober och den 3, 6, 10, 14, 17, 20 och 27 november 2025. För detta ändamål delades förslagen in i sex block där tematiskt sammanhängande bestämmelser i ramprogrammet och det särskilda programmet kombinerades enligt följande:
  - Block 1 – Allmänna bestämmelser: Ramprogrammet (artiklarna 1–10 och 35–37) och det särskilda programmet (artiklarna 1–4 och 18–21).
  - Block 2 – Pelare I – Vetenskaplig spetskompetens: Ramprogrammet (artiklarna 12–14) och det särskilda programmet (artiklarna 6–10).
  - Block 3 – Pelare II – Konkurrenskraft och samhälle, inbegripet europeiska partnerskap: Ramprogrammet (artiklarna 11 och 15) och det särskilda programmet (artiklarna 5 och 11).
  - Block 4 – Pelare III – Innovation: Ramprogrammet (artiklarna 16, 17 och 34) och det särskilda programmet (artiklarna 12 och 13).
  - Block 5 – Pelare IV – Det europeiska forskningsområdet: Ramprogrammet (artiklarna 18 och 19) och det särskilda programmet (artiklarna 14–17).
  - Block 6 – Regler för deltagande och spridning: Ramprogrammet (artiklarna 20–33).
10. Text inom hakparentes togs inte upp i diskussionerna³.

---

³ Ramprogrammet: artikel 1.2 (Innehåll), artikel 6 (Budget) och motsvarande skäl 31, artikel 19 (Breddning av deltagandet), skäl 36 (prestationsförordningen). Det särskilda programmet: artikel 1.2 (Innehåll), artikel 3 (Budget) och artikel 4.3 (Arbetsprogram).

11. Ordförandeskapet höll dessutom särskilda riktlinjedebatter om tematiska områden vid konkurrenskraftsrådets möten den 30 september och den 9 december 2025, som handlade om forskning och innovation för dubbla användningsområden, säkerhet och försvar samt strategiska prioriteringar för Europas forskning och innovation, inbegripet ett fokus på framtida partnerskap.

IV. UPPNÅDDA FRAMSTEG

12. Ordförandeskapets mål har varit att uppnå en grundlig förståelse av förslagen och hur de förhåller sig till förslaget om Europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF) och att driva på förhandlingarna för att i möjligaste mån harmonisera och konsolidera texterna. Målet har varit att bygga vidare på tidigare erfarenheter och samtidigt fokusera mer på de nya aspekterna i förslagen. För att säkerställa klarhet har särskild uppmärksamhet ägnats åt strukturerade diskussioner i särskilda frågor, med stöd av ordförandeskapets diskussionsunderlag, och åt att avgränsa de nyckelfrågor som behöver ytterligare uppmärksamhet i de kommande förhandlingarna. I vissa fall, där det behövs mer ingående förtydliganden och förhandlingar, har texten satts i kursiv stil och fetstil. Kommissionen tillhandahöll också användbara icke-officiella dokument under förhandlingarna.
13. Ordförandeskapet har betonat följande vägledande principer som ska bidra till att ge riktning åt förhandlingarna:
- Uppmuntra innovativt tänkande genom att lära sig av det förflutna för att söka nya vägar.
  - Konsolidera delar inom ramen för mandatet för arbetsgruppen för forskning och klargör och ta ställning till kopplingarna med den nya EKF.
  - Säkerställ nödvändiga detaljer i förordningen för att möjliggöra viss begränsad flexibilitet i genomförandet genom arbetsprogrammen.
  - Undvik upprepningar från andra lagstiftningsakter om det inte krävs undantag eller specifikationer.

14. Förhandlingarna om Horisont Europa hänger också samman med bredare förhandlingar i andra FBR-grupper. Den övergripande fleråriga budgeten och centrala delar i hakparenteser i Horisont Europa-förslaget – såsom delen om breddning av deltagandet och spridning av spetskompetens, tilldelningskriterier och urval och finansieringsgrader – är föremål för förhandlingar i ad hoc-gruppen för den fleråriga budgetramen. Trots detta har medlemsstaterna efterlyst en detaljerad redovisning av hur den totala budgeten för Horisont Europa är fördelad på delkomponenterna. Undergruppen för EKF förhandlar om den gemensamma regelboken samt styrningen av och innehållet i politikområdena.
15. Den uppföljningsinformation som kommissionen väntas lämna om styrmekanismen och samordningsverktyget för konkurrenskraft – som förväntas bidra till fastställandet av prioriteringar uppifrån och ned och anpassningen mellan programmen – är fortfarande en viktig okänd variabel. Det är också oklart i vilken utsträckning och på vilken nivå medlemsstaterna kommer att involveras.

Övergripande frågor:

16. **Ramprogrammets struktur:** Generellt sett har ramprogrammets övergripande struktur, som bygger på pelare, inte ifrågasatts. Endast ett fåtal medlemsstater har hittills antingen övervägt eller begärt att vissa delar ska flyttas till antingen andra pelare, som en övergripande del av programmet, eller andra EU-program, främst EKF.
17. **Flexibilitet och förutsägbarhet:** Fokus har legat på att utforma en ram som skapar rätt balans mellan flexibilitet och förutsägbarhet. Syftet har varit att uppnå en dynamisk jämvikt för att främja innovation och samtidigt tillhandahålla ett tydligt och tillförlitligt regelverk genom att rationalisera texten och öka tydligheten när detta behövs i programmet. En av de viktigaste kvarstående frågorna är den övergripande styrningen av prioriteringsprocessen och medlemsstaternas deltagande i den. Därför har en platshållare införts i det särskilda programmet för att fastställa en övergripande strategisk prioriteringsprocess som säkerställer en stark rådgivande roll för medlemsstaterna och därmed deras deltagande och stöd.

18. **Förenkling:** Att åstadkomma förenkling till förmån för sökande och bidragsmottagare är en topprioritering. Därför har en övergripande princip införts för att minska de administrativa bördorna. Dessutom har vissa av de föreslagna förenklingsåtgärderna (såsom användningen av enhetsbelopp och enhetskostnader för personal som standard) satts i kursiv stil och fetstil för fortsatta diskussioner om hur bästa möjliga ram uppnås. Många förenklingsåtgärder kommer att beslutas under genomförandefasen, men det är mycket viktigt att Horisont Europa-programmet ger tydlig vägledning. En annan förenklingsprioritering är rationaliseringen av förordningarna i syfte att säkerställa att de är tydliga, inte innehåller onödiga upprepningar och erbjuder flexibilitet i genomförandet.
19. **Tvärvetenskaplighet, inbegripet integrering av samhällsvetenskap och humaniora:** Det råder full enighet om behovet av att säkerställa tvärvetenskapliga strategier och integrering av samhällsvetenskap och humaniora i alla delar av ramprogrammet. Detta har betonats ytterligare i pelare II – Konkurrenskraft och samhälle – i syfte att säkerställa de resultat av forskningssamverkan och innovationssamarbete som behövs för att lösa de utmaningar som EU står inför. Dessutom har behovet av särskilda ansökningsomgångar, där ämnen som rör samhällsvetenskap och humaniora tas upp, också specificerats ytterligare.
20. **Associering:** Tredjeländers associering till ramprogrammet får en ny dimension mot bakgrund av den rådande geopolitiska situationen, där EU förlorar mark inom forskning och innovation och ramprogrammet öppnas upp för dubbla användningsområden. För att ta itu med detta har artikeln om associering harmoniserats mellan FBR-programmen, på grundval av de fyra kända tredjelandskategorierna men med större tonvikt på gemensamma associeringskostnader, rättvis balans, EU:s rätt till sund ekonomisk förvaltning och på att tredjeländer inte tilldelas några beslutsbefogenheter när det gäller programmet. Utmaningen för ramprogrammet kommer att vara att balansera behovet av partnerskap med vissa länder där det inte finns någon fördel att vinna med en associering och att tillämpa forskningssäkerhetsåtgärder gentemot länder i andra kategorier där det finns fördelar. En annan aspekt rör nära och betrodda partner och deras förmåga att associera sig och fullt ut ta del av de ömsesidiga fördelarna. Dessutom kommer Horisont Europa och EKF att driva olika associeringssystem, vilket kan skapa hinder för den integrerade innovationscykel som vi eftersträvar.

21. **Dubbla användningsområden:** Att ramprogrammet öppnas upp för att stödja dubbla användningsområden hänger samman med en snabb geopolitisk och teknisk utveckling. Detta innebär en förändring i tillämpningsområdet jämfört med det nuvarande ramprogrammet. I de fortsatta förhandlingarna bör man därför tydligt skilja på potential och stöd för dubbla användningsområden och rent försvarsrelaterad verksamhet. För att dra nytta av den stimulans som forskning om dubbla användningsområden kan ge forskning och innovation måste man fastställa rätt ram för att undvika att man ålägger onödiga begränsningar och betungande administration.
22. **Forskningssäkerhet:** Målet med forskningssäkerhet är att hantera risker såsom oönskad överföring av kritisk teknik, otillbörligt inflytande över forskning och etiska eller integritetsrelaterade kränkningar samtidigt som man upprätthåller de grundläggande principer för forskning och innovation som utgör grunden för det europeiska forskningsområdet. Frågan om forskningssäkerhet kommer att vara en integrerad del i förhandlingarna om kvarstående nyckelfrågor.

Kopplingar till EKF:

23. Förslaget om Horisont Europa och förslaget om EKF hänger samman på flera områden och gemensamt för båda är den underliggande ambitionen att främja innovationslivscykeln. Detta kommer att göra att forskning och innovation kan omsättas i lösningar som sprids och produkter som kan säljas och samtidigt säkerställa att forskningen får återkoppling om utmaningar i samband med spridningen. De tematiska prioriteringarna för båda programmen bör vara beroende av varandra under innovationslivscykeln för att garantera att offentliga investeringar får största möjliga effekt. De viktigaste kopplingarna finner man i olika delar av förslaget om Horisont Europa:
24. **Politikområden** (artikel 15 i ramprogrammet och artikel 11 i det särskilda programmet): Dessa artiklar kopplar samman forskningssamverkan och innovationssamarbetet inom ramen för konkurrenskraftskomponenten i Horisont Europas pelare II med EKF:s politikområden och förklarar varför de omfattas av den särskilda forsknings- och innovationsdelen i Europeiska konkurrenskraftsfondens arbetsprogram för respektive politikområde. Verksamhet inom EKF:s politikområden kommer också att dra nytta av den forskningssamverkan och det innovationssamarbete som genomförs inom ramen för samhällskomponenten i pelare II, och vice versa, eftersom utvecklingen i fråga om konkurrenskraft och utvecklingen i fråga om samhället rent generellt är beroende av varandra.

25. **Uppdrag och den nya europeiska Bauhausfaciliteten:** Det behövs en stark koppling mellan de fem befintliga uppdragen samt den nya europeiska Bauhausfaciliteten i Horisont Europa och EKF för att säkerställa den fortsatta spridningen av centrala investeringar i forskning och innovation från den nuvarande fleråriga budgetramen. Denna koppling kommer att säkerställa att värdefulla innovationer förs ut på marknaden och sprids på ett ändamålsenligt sätt.
26. **Europeiska partnerskap** (artikel 11 i ramprogrammet och artikel 5 i det särskilda programmet): I dessa artiklar anges kopplingen mellan framtida europeiska partnerskap och EKF:s politikområden. De partnerskap som väljs ut kan hänga nära samman med politikområdena och vara ytterligare ett sätt att uppmuntra till offentlig och privat finansiering under innovationscykeln för att ta itu med gemensamma utmaningar.
27. **Europeiska innovationsrådet (EIC)** (artiklarna 16 och 34 i ramprogrammet och artikel 12 i det särskilda programmet): Detta hänger samman med InvestEU och faciliteten för expanderande företag inom ramen för EKF. Ett nytt skäl 15c har lagts till för att säkerställa att komplementariteten och övergången mellan dessa instrument ska fungera smidigt, särskilt för företag som utvecklar teknik av strategiskt intresse för EU.
28. **Försvarstillämpningar:** När det gäller EIC hänvisas det i artikel 16 till stöd till kritisk teknik för försvarstillämpningar inom ramen för Horisont Europa. En punkt som medlemsstaterna ännu inte har beslutat om är hur sådan verksamhet bör finansieras, t.ex. från försvarsdelen i EKF eller genom InvestEU, på grundval av den kunskap som förvärvats med hjälp av finansiering av deeptech i EIC.
29. **Spridning och utnyttjande** (artikel 32 i ramprogrammet): I denna artikel hänvisas det till de EKF-verktyg för EKF-utnyttjandestrategin som kommissionen kan tillämpa om en bidragsmottagare inte gör sitt bästa för att utnyttja sina resultat.
30. **Säkerhetsåtgärder** (artikel 20 i ramprogrammet, som hänvisar direkt till följande artiklar i förordningen om EKF: artikel 10.2 och 10.3 om unionspreferens, artikel 13 om tillämpning av reglerna om säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och artikel 20 om påskyndade och riktade åtgärder för konkurrenskraft): Dessa artiklar om EKF kan i relevanta fall användas i alla delar av Horisont Europas arbetsprogram för att skydda EU:s strategiska oberoende och tekniska suveränitet. Det är fortfarande oklart om detta är tillräckligt med tanke på forskningssäkerhetens särdrag.

31. Ytterligare diskussioner förväntas inom ad hoc-arbetsgruppens undergrupp för EKF när det gäller det strategiska intresset av att använda även EKF för att kunna upprätthålla forsknings- och teknikinfrastrukturer av strategiskt intresse för EU:s konkurrenskraft. En viktig sista punkt, där det fortfarande inväntas juridisk rådgivning när det gäller förenligheten med fördraget, handlar om det särskilda programmet för försvarsforskning och försvarsinnovation, som är ett särskilt program i Horisont Europa men som har inkluderats i EKF:s politikområde för resiliens och säkerhet, försvarsindustri och rymdfrågor, utan en särskilt avsatt budget.

V. DETALJERAD RAPPORTERING PER FÖRHANDLINGSBLOCK

32. Nedan belyses för vart och ett av de sex blocken de viktigaste av de betydande ändringar som har införts för att stärka programmets fokus.

Block 1: Allmänna bestämmelser

33. Flera viktiga ändringar har införts för att stärka ramprogrammets fokus.

34. I **ramprogrammet** har artikel 2, som innehåller definitioner, kontinuerligt reviderats och utökats med relevanta nya definitioner för att tillhandahålla en fokuserad uppsättning definitioner för programmet. I samband med detta har man haft i åtanke att endast termer som används i förordningen bör definieras och att definitioner från andra förordningar inte bör upprepas. I artikel 3 har ramprogrammets övergripande mål reviderats för att skapa ett starkare narrativ. Fokus ligger nu på att stärka den vetenskapliga och tekniska basen genom spetskompetens inom forskning och innovation på grundval av öppen konkurrens i syfte att stödja inte bara konkurrenskraft utan även välbefinnande, suveränitet och resiliens. I texten stärks också stödet för förverkligandet av det europeiska forskningsområdet och stödet till utbildning och rörlighet för forskare, så att kompetenscirkulation uppmuntras samtidigt som kompetensflykt motverkas. I artikel 4 om programmets struktur har samhällskomponenten i pelaren för konkurrenskraft och samhälle ändrats, liksom kapitlet om det europeiska forskningsområdet. I artikel 5 om övergripande principer har man infört en ny tonvikt på värdekedjan för forskning och innovation, vilket ska säkerställa att programmet sträcker sig från grundforskning till banbrytande innovation och möjliggör en stark koppling till EKF i syfte att främja användning och spridning av resultat. Förenkling av de administrativa förfarandena har också inkluderats, med specificeringen att tonvikten först och främst ligger på att lätta på bördan för deltagarna. Ett tydligt åtagande om att främja lika möjligheter för alla berörda parter inom forskning och innovation i EU har införts i inkluderings syfte, och flera medlemsstater efterlyser ett uttryckligt återinförande av principen om breddning från den nuvarande förordningen om Horisont Europa. Man har lagt till skydd av genomförandet av jämställdhet, inbegripet integreringen av jämställdhetsaspekten i forskningens och innovationens innehåll, och infört upprätthållande av forskningssäkerheten genom hantering av de därmed sammanhängande riskerna, vilket ska säkerställa att dessa principer beaktas i all forsknings- och innovationsverksamhet. För att uppnå största möjliga engagemang och effekt har man dessutom formulerat behovet av att utveckla strategiska synergier mellan pelarna i Horisont Europa och deras komponenter och att genomföra ramprogrammet i samverkan med andra EU-program.

35. Vissa av bestämmelserna i denna del är övergripande standardiserade bestämmelser (artiklarna 7, 8 och 9) och gemensamma för flera EU-program. Därför har ändringarna begränsats till ett strikt minimum, och ändringar har införts endast för att ta itu med mer politiska frågor. I artikel 8 har den spetskompetensstämpel som för närvarande används införts på de flesta delegationernas begäran om att antingen ersätta den nya föreslagna konkurrenskraftsstämpeln eller åtminstone komplettera den. Ordförandeskapets förslag skulle göra det möjligt att använda båda stämplarna för att uppmuntra till ytterligare finansiering med beaktande av respektive stämpels huvudriktning, samtidigt som man undviker risken för förvirring till följd av att det finns två stämplarna, vilket vissa medlemsstater har påpekat. I artikel 9 ges kommissionen i uppdrag att årligen förse programkommittén med information om de finansiella bidragen från de associerade länderna för att skapa transparens och överblick.
36. Artikel 10 är av grundläggande betydelse för ramprogrammets genomförande. Det har specificerats att bidrag bör vara den huvudsakliga stödformen i linje med nuvarande praxis. Dessutom erinras det om att utvärderingskommittén helt eller, i vederbörligen motiverade fall, delvis bör bestå av oberoende externa experter. Införandet av förenklade kostnadsalternativ, såsom enhetsbelopp och enhetskostnader för personal som standardform för EU-finansiering, fick blandat stöd från medlemsstaterna med övergripande skepsis, i synnerhet mot enhetskostnader för personal som standard.

37. I **det särskilda programmet** föreskrivs i artikel 1 att man i ramprogrammet även bör genomföra forskningssamverkan och innovationssamarbete till stöd för EKF:s politikområden. I artikel 2 om de operativa målen har det inte skett några större förändringar förutom att starkare tonvikt har lagts på att främja utnyttjandet av forsknings- och innovationsresultat och optimera användningen av forsknings- och teknikinfrastrukturer. I artikel 4 görs förteckningen över innehåll för arbetsprogrammen uttömmande snarare än vägledande. Detta sker för att göra genomförandet av programmet tydligare och mer strukturerat och för att säkerställa mer förutsägbara och definierade åtgärder i arbetsprogrammen och undvika att ytterligare kriterier kan läggas till i ansökningsomgångarna utan samråd med medlemsstaterna. Det har vidare specificerats att ett utvärderingsöversynsförfarande bör fastställas. Forsknings säkerhet har lagts till i förteckningen över åtgärder som skulle omfattas av särskilda regler. Antalet separata arbetsprogram har anpassats till programstrukturen. Som svar på medlemsstaternas ständiga begäran om att fastställa ett större deltagande från deras sida i prioriteringsprocessen har man infört en platshållare i form av en ny artikel i syfte att fastställa en strategisk prioriteringsram där man säkerställer en stark rådgivande roll och därmed medlemsstaternas deltagande och stöd. För formuleringen av denna artikel inväntas ytterligare information om den styrmekanism och det samordningsverktyg för konkurrenskraft som kommissionen aviserat. I artikel 18 om kommittéförfarandet har titeln på den allmänna konstellationen ändrats till ”strategisk konstellation” med en utökad roll som omfattar övervakning av programmets samstämmighet över de enskilda arbetsprogrammen, inbegripet med europeiska partnerskap. Underkommittéerna har anpassats till programstrukturen. Dessutom, och för att stärka medlemsstaternas roll, har två punkter införts: klausulen om inget yttrande för antagandet av arbetsprogrammet och skyldigheten för kommissionen att regelbundet och i ett tidigt skede informera programkommittén om de övergripande framstegen i genomförandet av det särskilda programmet.

Block 2: Vetenskaplig spetskompetens

Europeiska forskningsrådet (EFR)

38. I allmänhet har de viktigaste ändringarna i samband med EFR varit att se över förslaget så att det överensstämmer med nuvarande praxis och ordalydelse. I **ramprogrammet** bekräftas Europeiska forskningsrådets (EFR) huvudmål, bland annat att fokusera på forskare i början av karriären. Skäl 13 har ändrats för att specificera att EFR bör följa de mest lovande spåren i vetenskapens framkant inom alla områden och åta sig att bedriva forskardriven forskning nedifrån och upp genom öppen konkurrens som enbart bygger på spetskompetens.
39. I artikel 6 i **det särskilda programmet** har mandatperioden för EFR:s ordförande fastställts till fyra år, med möjlighet till förlängning en gång, i enlighet med nuvarande praxis. Det har också specificerats att EFR:s ordförande bör ägna minst 80 % av sin arbetstid åt EFR:s verksamhet, i linje med nuvarande praxis. Dessutom har hänvisningen till kommissionens företagpolicy strukits, eftersom innebörden av den kunde missförstås när det gäller EFR:s självständighet. I artikel 7 har sammansättningen av EFR:s vetenskapliga råd fastställts till upp till 22 ledamöter, så att det vetenskapliga rådet kan fungera även om färre ledamöter skulle vara i tjänst vid en viss tidpunkt. Mandatperioden för ledamöterna i det vetenskapliga rådet har anpassats till ordförandens mandatperiod. Det har också specificerats att de tre vice ordförandena, som valts ut av det vetenskapliga rådet, kommer att få administrativt stöd vid heminstitutionerna och att ledamöterna i det vetenskapliga rådet kommer att kompenseras för de uppgifter de utför. De insikter i forskningstrender eller politiska frågor som det vetenskapliga rådet förmedlar till kommissionen ska nu förmedlas av kommissionen till medlemsstaterna. I artikel 7 anges också att både europeisk och internationell utåtriktad verksamhet och samarbete är viktigt för att öka EFR:s synlighet för de bästa forskarna både inom EU och i resten av världen, även detta i linje med nuvarande praxis. I artikel 8 har endast en ändring gjorts som ger kommissionen i uppdrag att regelbundet och i god tid informera EFR:s programkommitté om genomförandet av EFR-verksamhet.

Marie Skłodowska-Curie-åtgärder

40. I artikel 13 i **ramprogrammet** bekräftas att det främsta syftet med Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna är att stödja forskarkarriärer i alla skeden, med särskild tonvikt på forskare i början av karriären, och att främja spetskompetens inom forskning nedifrån och upp samt utveckla och locka till sig forskningstalanger. I artikeln upprepas stödet för utbyte av forskningspersonal. Den ursprungliga hänvisningen till säkerhetsöverväganden har flyttats till skäl 14, eftersom betoningen på forskningssäkerhet är en övergripande fråga och inte bara kopplad till Marie Skłodowska-Curie-åtgärder.
41. I artikel 9 i **det särskilda programmet** upprepas att Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna finansieras nedifrån och upp, och det anges att eventuella avvikelser från detta i syfte att inrikta vissa verksamhet på särskilda tematiska prioriteringar, typer av forsknings- och innovationsinstitutioner eller geografiska platser endast får göras i vederbörligen motiverade fall och om ytterligare finansiering från andra källor blir tillgänglig. Den punkt som hänvisar till synergier med andra delar av detta program har strukits eftersom det är en övergripande princip. Som en del av förhandlingarna om Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna fokuserade man på de landskorrigeringskoefficienter som används för att säkerställa konkurrenskraftiga och attraktiva anställningsvillkor och lika köpkraft för ersättning på grund av bred kritik mot deras metod och uppdateringsfrekvens.

Det gemensamma forskningscentrumet (JRC)

42. I artikel 14 i **ramprogrammet** anges nu att det gemensamma forskningscentrumet också bör tillhandahålla medlemsstaterna sitt oberoende och evidensbaserade kunskaps- och vetenskapsstöd, när så är relevant. I **det särskilda programmet** har endast ett fåtal, mindre ändringar införts i artikel 10.
43. Ordförandeskapet anser att denna pelare har nått en viss mognadsgrad i detta skede av förhandlingarna, även om detta inte innebär att alla är överens om allt. Rekommendationen är att inrikta insatserna på andra delar som är i större behov av ytterligare uppmärksamhet, innan man återkommer till denna pelare.

Block 3: Konkurrenskraft och samhälle

Europeiska partnerskap

44. I artikel 11 i **ramprogrammet** anges två typer av partnerskap, som grundar sig antingen på ett samförståndsavtal eller på ett avtalsarrangemang som kallas ett gemensamt företag. Även om detta skiljer sig från det nuvarande ramprogrammet, inom vilket samfinansierade partnerskap är bidragsbaserade, skulle det kunna ses som en välkommen förenkling i avvaktan på ytterligare klarhet om processen. Punkt 3a har lagts till för att formellt fastställa kravet att alla europeiska partnerskap bör baseras på en strategisk forsknings- och innovationsagenda med tematiska prioriteringar, förväntade resultat och en motsvarande färdplan. Punkt 5 ba har lagts till för att specificera att partnerskap endast bör inrättas när andra EU-åtgärder inte skulle uppnå de avsedda målen. Punkt 5 -a har lagts till för att försäkra majoriteten av medlemsstaterna om deras roll när det gäller att identifiera och välja ut partnerskap som bygger på samförståndsavtal. Frågor kvarstår om optimal förvaltning av virtuella potter så att varje medlemsstat endast medfinansierar sina egna projektdeltagare. Dessutom måste det fastställas hur näringslivet kommer att bidra ekonomiskt.
45. I artikel 5 i **det särskilda programmet** har text som hade begränsat urvalet av partnerskap till enbart kommissionen strukits från punkt 1 a för att möjliggöra gemensam identifiering och gemensamt urval med medlemsstaterna. I punkt 1 a iii fastställs det minsta antalet deltagande partner i ett konsortium till tio medlemsstater (40 % av alla nuvarande medlemsstater) eftersom majoriteten har begärt ett högre antal än de fem som ursprungligen föreslogs. I punkt 1 a via har dessutom en datastrategi lagts till som ett urvalskriterium, liksom i punkt 1 a viia integreringen av små och medelstora företag och expanderande företag. I punkt 1 aa xiiia har en skyldighet för kommissionen att dela uppgifter från utvärderingar med EU-organ och medlemsstater lagts till, medan led ab har lagts till i punkt 1 för att klargöra att vid bristande efterlevnad bör medlemsstaterna informeras om alla åtgärder som vidtas av kommissionen. Artiklarna om partnerskap kräver fortfarande betydande ytterligare arbete och diskussioner.

46. Eftersom många medlemsstater ansåg att samhällskomponenten var otillfredsställande arbetade ordförandeskapet tillsammans med dem för att omformulera och konsolidera den till en tydligare beskrivning som definierar denna komponents roll, omfattning och kopplingar till konkurrenskraftskomponenten. Även om goda framsteg har gjorts krävs ytterligare arbete för att avgränsa och stärka samhällsdimensionen. I artikel 15 i **ramprogrammet** fastställs två komponenter av forsknings­samverkan och innovationssamarbete, den ena rörande konkurrenskraft och den andra samhället. I en ny punkt anges att de två komponenterna ska utvecklas på ett enhetligt sätt för att säkerställa ömsesidig förstärkning och sömlös täckning av forsknings- och innovationslandskapet för en stark och resilient union.
47. I artikel 15 nämns också eventuellt fortsatt stöd till uppdragens återstående forsknings- och innovationsverksamhet samt till den nya europeiska Bauhausfaciliteten, och de kopplas inte längre enbart till samhällskomponenten. I båda fallen betonade medlemsstaterna behovet av att upprätta starka kopplingar till andra relevanta EU-program – särskilt Europeiska konkurrenskraftsfonden – för att säkerställa ett effektivt utnyttjande och tillvaratagande av forskningsresultat, i linje med uppdragens ursprungliga mål och även med tanke på den nära anpassningen mellan uppdragen och EKF:s politikområden. Eventuell återstående verksamhet med koppling till uppdragen kan stödjas genom Horisont Europas arbetsprogram. På liknande sätt noterade också flera medlemsstater att den enklaste lösningen när det gäller den nya europeiska Bauhausfaciliteten skulle vara att integrera de återstående forsknings- och innovationsverksamheterna som ämnen i arbetsprogrammen.
48. I artikel 11 i **det särskilda programmet** har samhällskomponenten skrivits om för att fastställa tre huvudområden som ska vägleda samhällsomvandlingen: förståelse av geopolitiska, miljömässiga, tekniska och demokratiska förändringar och underlag för beslutsfattande, främjande av demokratiska, rättvisa och säkra samhällen och stöd till europeiska kulturer och kreativa näringar.

Block 4: Innovation

Europeiska innovationsrådet (EIC)

49. Ett övergripande mål har varit att klargöra kopplingarna mellan EIC och EKF, särskilt med tanke på InvestEU och faciliteten för expanderande företag, för att fastställa rätt tillämpningsområde och komplementaritet och anpassa texten i enlighet med detta. I detta syfte har ett nytt skäl 15b lagts till. Detta arbete måste fortsätta för att nå en optimal lösning och ett framtida smidigt genomförande. I detta sammanhang är artikel 34.7 och 34.10 i det särskilda programmet, som anger undantagsfall där EIC fortfarande kan ingripa och tillhandahålla uppföljande finansiering eller finansiering till lönsamma företag, fortfarande öppen för ytterligare diskussion.
50. I **ramprogrammet** har EIC:s tillämpningsområde specificerats ytterligare, och ett tillägg har gjorts till artikel 16 för att specificera skyldigheten att verka som ett ömsesidigt komplement till EKF:s instrument. När det gäller bidrag till banbrytande forskning har ett fokus lagts till på forskning i ett tidigt skede. Underlättande av tillgång till och användning av forsknings- och teknikinfrastrukturer och nätverksaktiviteter har också lagts till företagsaccelerationstjänsternas arbetsuppgifter. Dessutom har en beskrivning av uppgifter som liknar ARPA-uppgifter (Advanced Research Projects Agency) för programförvaltare införts för att klargöra vad som avses med detta tillvägagångssätt. Åsikterna går isär om vilken grad av självständighet som ska ges. På grund av skiljaktiga ståndpunkter om finansiering av försvarstillämpningar enbart genom en DARPA-liknande strategi (Defence Advanced Research Projects Agency) har texten markerats med fetstil och kursivering för ytterligare förhandlingar om en möjlig lösning. Ordförandeskapet ser tre möjliga lösningar: att gå vidare med kommissionens förslag och konkretisera det ytterligare det i enlighet med detta, att fastställa en process som skulle kunna bidra till EIC:s DARPA-liknande strategi genom medel från EKF:s försvarsdel eller att lägga till den DARPA-liknande strategin i försvarsdelen av EKF i syfte att sammanföra alla rent försvarsrelaterade investeringar. Under diskussionerna har medlemsstaterna hittills i huvudsak ställt sig bakom de två sistnämnda alternativen. Ett nytt skäl 15a som förklarar certifieringen av nationella program och organ för Plug-in-systemet har lagts till.

51. I artikel 34 har det specificerats att EIC:s övergångsbidrag får tilldelas utan ansökningsomgångar, om så anges i arbetsprogrammen, på rekommendation av programförvaltaren och på grundval av råd från oberoende externa experter. Dessutom har det specificerats att EIC:s Accelerator i undantagsfall får stödja små midcap-bolag. Vidare har en text införts som specificerar att återinvesteringar från EIC-fonden ska behandlas som återflöden till samma fond, vilket återspeglar liknande formuleringar som används inom EKF.
52. I artikel 12 i **det särskilda programmet** har mandatperioden för innovationsrådets styrelseordförande förlängts till fyra år, med möjlighet till förlängning en gång. Styrkt erfarenhet har lagts till de krav som ställs med tanke på den höga profil som denna befattning har. När det gäller ledamöterna i EIC:s styrelse har tematisk fördelning lagts till de aspekter som ska balanseras.

Innovationsekosystem

53. I artikel 17 i **ramprogrammet** anges stöd till verksamhet som rör strategiska prioriteringar, med tonvikt på att skapa sammankopplade gränsöverskridande innovationsekosystem. Synergier med andra centrala delar av ramprogrammet ska också eftersträvas. Den del av artikel 17 som rör stöd till verksamhet för att främja integreringen av kunskapstriangeln är fortfarande öppen eftersom flera medlemsstater uttryckte oro över att Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) inte ingick i kommissionens förslag och begärde att det skulle återinföras. Flera medlemsstater begärde också ett förtydligande av detta utelämnande och av situationen för EIT och dess kunskaps- och innovationsgrupper i nästa Horisont Europa-program. Vissa medlemsstater skulle dock föredra att invänta kommissionens förslag om översyn av EIT-förordningen, som väntas i slutet av 2026. Därför har texten markerats med fetstil och kursivering för vidare diskussioner, bland annat i artikel 13 i det särskilda programmet, medan kommissionen också har uppmanats att tillhandahålla ett icke-officiellt dokument om EIT för att informera medlemsstaterna.

54. I artikel 13 i **det särskilda programmet** har forskare lagts till bland de berörda parter som kommer att dra nytta av inrättandet av och stödet till sammankopplade knutpunkter. När det gäller verksamhet till stöd för utveckling av alleuropeiska innovationsekosystem har inriktningen på att integrera och främja både styrkor och potential specificerats. Det särskilda stödet till små och medelstora företag, uppstarts företag och expanderande företag inom denna delkomponent av innovationsspelaren har kopplats samman med de andra delkomponenterna, de sammankopplade knutpunkterna och innovationsekosystemens insatser för att tillhandahålla en mer enhetlig strategi. Kommissionen har dessutom uppmanats att lägga fram ett icke-officiellt dokument med en mer detaljerad beskrivning av den verksamhet som förväntas äga rum inom denna komponent av innovationsspelaren.
55. Det finns flera olösta frågor kopplade till denna pelare, nämligen den tydliga kopplingen mellan EIC och EKF, den DARPA-liknande strategin inom EIC och EIT:s framtid, som kräver ytterligare uppmärksamhet. Dessutom bör man övervaka innovationsekosystemens bidrag till det investeringslandskap som fastställts av instrumenten inom EIC och EKF.

Block 5: Det europeiska forskningsområdet

56. Det bör noteras att artiklarna om breddning i både ramprogrammet och det särskilda programmet står inom hakparentes, vilket flera medlemsstater beklagar.
57. I **ramprogrammet** har artikel 18 delats upp i tre artiklar som var och en specificerar huvudkomponenterna i denna pelare, dvs. förverkligandet av det europeiska forskningsområdet, enheten för politiskt stöd och forsknings- och teknikinfrastrukturer.

Det europeiska forskningsområdet

58. Artikeln om det europeiska forskningsområdet innehåller nu en hänvisning till hela uppsättningen värden och principer för det europeiska forskningsområdet och pakten för forskning och innovation, i stället för en ofullständig hänvisning till enskilda värden och principer.
59. I artikel 14 i **det särskilda programmet** anges att förverkligandet av det europeiska forskningsområdet bör vara en gemensam insats mellan unionen och medlemsstaterna som görs på grundval av gemensamt fastställda och överenskomna prioriteringar. I avvaktan på den kommande rättsakten om det europeiska forskningsområdet har därför ingen direkt hänvisning till de politiska agendorna för det europeiska forskningsområdet införts.

60. I **ramprogrammets** nya artikel 18a om forsknings- och teknikinfrastrukturer understryks EU:s behov av ett sammanhängande och sammankopplat ekosystem av alleuropeiska infrastrukturer och tillhörande tjänster. I artikeln klargörs också att stödet på upp till 20 % av byggkostnaderna för kritisk ny kapacitet i världsklass också omfattar större uppgraderingar av befintlig kritisk kapacitet. Det råder fortfarande oenighet om införandet av denna typ av stöd på grund av oro över vissa av de möjliga ekonomiska konsekvenserna. Ett försök att åtgärda detta har gjorts i det särskilda programmet (se nedan). Det har specificerats att dessa infrastrukturer bör identifieras och godkännas gemensamt av EU och medlemsstaterna genom ett öppet, transparent och konkurrensutsatt förfarande, baserat på tydliga kriterier. I skäl 19 understryks att stöd till infrastrukturer bör återspegla EU:s strategiska behov och ge ett europeiskt mervärde genom enhetlig långsiktig planering och samordnade investeringar, bland annat med beaktande av det arbete som utförs av Europeiska strategiska forumet för forskningsinfrastruktur (Esfri) vad gäller forskningsinfrastrukturer, och det efterlyses ett liknande strategiskt forum för teknikinfrastrukturer. En öppen diskussionspunkt är fortfarande möjligheten för EKF att också bidra med finansiering till infrastrukturer som är viktiga för den europeiska konkurrenskraften.
61. I **det särskilda programmet** har artikel 16 om forskningsinfrastrukturer och artikel 17 om teknikinfrastrukturer harmoniserats i möjligaste mån med tanke på den verksamhet som ska stödjas, inbegripet tillgång för små och medelstora företag, uppstartsföretag och expanderande företag samt samarbete och nätverksbyggande mellan de två typerna av infrastrukturer, när så är tillämpligt. Dessutom har texten uppdaterats för att stämma överens med ramprogrammet med tanke på stödet på upp till 20 % av kostnaderna för att bygga eller i större omfattning uppgradera forsknings- och teknikinfrastrukturer av världsklass. I artikeln om teknikinfrastrukturer har stödet till utnyttjandeverksamhet för att påskynda marknadsspridningen preciserats. En ny artikel 17a har införts för att fastställa vägledande kriterier för stöd till konstruktion eller omfattande uppgradering av forsknings- och teknikinfrastrukturer av världsklass.

Block 6: Regler för deltagande och spridning

Stödberättigande

62. I artikel 21 i **ramprogrammet** fastställs kriterierna för stödberättigande. På begäran av en stor majoritet av delegationerna har **spetskompetensstämpeln** återinförts för att ge erkännande åt högkvalitativa forsknings- och innovationsprojekt inom ramen för Horisont Europa som inte skulle få finansiering (se även artikel 8 i de allmänna bestämmelserna). Dessutom har punkt 1a lagts till för att klargöra att alla rättsliga enheter, inbegripet rättsliga enheter från icke-associerade tredjeländer eller internationella organisationer, får delta i åtgärder inom ramen för Horisont Europa. Detta omfattar inte tillgång till finansiering för vilken villkoren anges i de efterföljande punkterna. Punkt 10 har delats upp i två delar för att skilja åtgärder som inte är berättigade till finansiering från den verksamhet avseende mänskliga stamceller som får finansieras. Punkt 11 om uppsägning har utvidgats för att bättre specificera villkoren för ett projekt inom ramen för EIC:s Accelerator, som fortfarande är en diskussionspunkt för vissa. Dessutom har punkt 12a lagts till för att klargöra att arbetsprogrammen i vederbörligen motiverade fall kan specificera ytterligare kriterier för stödberättigande.

Ansökningsomgångar

63. I artikel 23 beskrivs ansökningsomgångarna i detalj. Ett tillägg har gjorts i syfte att ange att det fullständiga innehållet i ansökningsomgångarna ska ingå i arbetsprogrammet. Flera medlemsstater ville att ansökningar i två steg och blind utvärdering skulle anges i lagstiftningen snarare än i arbetsprogrammen, vilket hittills varit normen. Frågan utgjorde en del av den bredare förenklingsdebatten, som ordförandeskapet har försökt att driva framåt. Slutbehandlingen överlämnas dock till de efterföljande ordförandeskapen. Ytterligare ett tillägg har gjorts i syfte att föreskriva att arbetsprogrammen även bör specificera de ansökningsomgångar för vilka spetskompetensstämpeln skulle kunna tilldelas tillsammans med konkurrenskraftsstämpeln.

Ömsesidig försäkringsmekanism

64. I artikel 30 fastställs särskilda bidragssatser för den ömsesidiga försäkringsmekanismen, med en standardsats på 5 % som kan höjas till 8 % eller sänkas till under 5 %. Ändringarna av satserna kan vara nödvändiga på grund av fluktuerande marknader och ett ökat antal användare från andra program utanför Horisont Europa. Tillägget välkomnades i stort av medlemsstaterna.

Spridning och utnyttjande

65. Artikel 32 har getts en ny titel, och ett nytt led har lagts till i punkt 1 om bidragsmottagarnas skyldigheter att skydda säkerhetsrelevanta resultat, med hänvisning till immateriella tillgångar, som svar på medlemsstaternas växande oro över forskningssäkerheten. Eftersom artikel 32 också rör EKF och genomförandet av ytterligare säkerhetsåtgärder för att skydda EU:s strategiska intressen har ansträngningar gjorts för att anpassa den till Horisont Europa för att säkerställa överensstämmelse mellan de två.

Förkommersiell upphandling och offentlig upphandling av innovativa lösningar

66. När det gäller artikel 33 har flera medlemsstater uttryckt önskemål om att införa hänvisningar till befintliga direktiv för offentliga upphandlare. Kommissionen vidhöll att artikeln omfattade både offentliga och privata upphandlare samt förkommersiell och kommersiell upphandling. Alla av dem omfattas inte av befintliga direktiv och därför krävs en harmoniserad terminologi i detta program. Befintliga direktiv är däremot endast tillämpliga på offentliga enheters upphandling.

VI. DET FORTSATT A ARBETET

67. Med tanke på det rådande läget anser ordförandeskapet att det vore nyttigt att reflektera över följande inför de fortsatta förhandlingarna:
- Integrera de sex blocken i syfte att kombinera de tematiskt relaterade bestämmelserna i ramprogrammet och det särskilda programmet i fullständiga kombinerade förslag för att säkerställa en tydlig översikt och konsekvens i hela texten och undvika upprepningar och motsägelser.

- Avsätta tillräckligt med tid och insatser för välgrundade och konstruktiva diskussioner om viktiga frågor av strategisk betydelse, bland annat genom användning av tekniska workshoppar när så är lämpligt, för att lägga fram ett ramprogram för forskning och innovation som bör förmedla ett starkt EU-engagemang för vetenskaplig spetskompetens, teknisk suveränitet och strategiskt oberoende som kan hantera framtida utmaningar.

VII. SLUTSATSER

68. Under sin mandatperiod har ordförandeskapet lagt strategisk vikt vid att föra framåt arbetet med både ramprogrammet för forskning och innovation och det särskilda programmet för genomförande av ramprogrammet. Ordförandeskapet har strävat efter att främja en konstruktiv dialog mellan medlemsstaterna och underlätta inkluderande och strukturerade överläggningar för att föra förhandlingarna framåt.
69. Dessa ansträngningar har resulterat i att flera kompromissförslag lagts fram för var och en av delarna i ramprogrammet och det särskilda programmet. Ordförandeskapet anser att de senaste kompromisstexterna⁴, även om de inte är avsedda att utgöra någon överenskommelse, återspeglar ett gott resultat i detta skede av förhandlingarna och med tanke på de ännu kommande förhandlingarna. Delegationerna har åtagit sig att fortsätta förhandlingarna på grundval av de framsteg som gjorts, i syfte att nå samförstånd om de kvarstående frågorna och med utgångspunkten att ingenting är överenskommet innan allt är överenskommet.

---

⁴ 15308/25, 14839/25, 15671/25, 15314/25, 15638/25, 14838/25.